

Flykten från socialismen

I sitt berömda tal i Fulton, Missouri, den 5 mars 1946, beskriver Churchill hur järnridån faller över Europa:

”Från Stettin vid Östersjön till Trieste vid Adriatiska havet har en järnridå sänkts ned tvärs över kontinenten. Bakom den ligger alla huvudstäderna i mellersta och östra Europas gamla stater. Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest, Belgrad, Bukarest och Sofia, alla dessa berömda städer, och befolkningarna runt om dem, befinner sig i vad jag måste kalla den ryska sfären, och alla är i en eller annan form underkastade inte bara sovjetiskt inflytande, utan i mycket hög grad och i många fall i växande grad även kontroll från Moskva.” . . .

”De kommunistiska partierna, som var mycket små i alla dessa östeuropeiska stater, har upphöjts till en dominerande maktställning långt utöver sin storlek, och söker överallt skaffa sig totalitär kontroll”.

Nu 50 år efter andra världskrigets utbrott vittrar järnridån sönder i ett dramatiskt skeende som bejakar Churchills tilltro till den frihetslängtande människans förmåga att överkomma svårigheterna. Som ett resultat av den mångåriga, heroiska, folkliga kampen har Polen blivit det första land som vrider sig ur kommunismens järngrepp och röstar fram en regering med en icke-kommunistisk regeringschef. Ungern följer tätt efter på demokratiseringens väg.

Måndagen den 23 oktober skrevs historia i Budapest. Inför tiotusentals jublande och flaggviftande människor utropade den tillförordnade statschefen den demokratiska republiken Ungern. Brytningen med det kommunistiskt laddade begreppet ”folkrepublik” skedde på dagen 33 år efter Ungernupprorets utbrott 1956. Upproret 1956 fick också sin upprättelse genom att det sades ha banat vägen för den nya repu-

bliken. Vad som nu förestår i Ungern är fria val till presidentämbetet samt därefter fria val till ett nytt parlament.

Utvecklingen i de baltiska republikerna är inte mindre märklig. Som med våld inkorporerade delar av Sovjetunionen är deras läge svårare än Polens och Ungerns. Den mänskliga vitalitet och uppfinningsrikedom som de baltiska folken visar är häpnadsväckande med tanke på de långa åren av förtryck och tystnad bakom järnridån.

De bilder som i höst etsat sig fast i våra sinnen är de östtyska flyktingarnas ansikten avspeglade förtvivlan, hopp och slutligen glädje när de äntligen fått de västtyska passen i sin hand. I kyrkorna och på torgen samlar sig nu också östtyskarna och kräver frihet och demokrati.

Järnridån vittrar ner framför våra ögon och människorna lämnar socialismen överallt där de får en chans och en möjlighet. Budskapet är otvetydigt: européerna i öst som fått leva under marxism-leninism förkastar den. När det ungerska kommunistpartiet håller kongress och avskaffar sig självt vajar inga röda fanor på podiet, bara den ungerska nationens flagga. Och när Polens premiärminister skall beskriva hur Polen skall ta sig ur den ekonomiska krisen förklarar han kort och gott att Polen skall införa kapitalism.

I Östeuropa lever inte längre några socialistiska illusioner annat än hos de återstående totalitära härskarna. Det är märkligt och beklämmande att behöva konstatera att vårt eget land är ett av de få europeiska länder där de socialistiska illusionerna fortfarande frodas. Samtidigt som de röda fanorna bärs bort i öst fladdrar de fortfarande utanför svenska Folkets Hus. Det avspeglas i skattedebatten, i

försvaret av de offentliga monopolen, i förslag om nya fonder, i inställningen till det privata ägandet och företagsamhetens villkor. Som ett tidens tecken må tas att ordet företag knappast ens finns med i socialdemokraternas 90-talsprogram.

I Sverige förs i dag på område efter område en politik som leder oss allt längre bort från verkligheten. Det gäller också energipolitiken och Europapolitiken.

Den fråga som måste ställas är hur

långt Sverige måste halka efter i levnadsstandard, välfärd och allmän utvecklingskraft innan insikten vinner tillräcklig spridning att socialismen är ett fördärv också för oss. Det går fort att med statliga ingrepp förstöra en marknadsekonomi och ett pluralistiskt samhälle. Det är svårare att återskapa ett mångfaldens och utvecklingskraftens samhälle. Också detta kommer vi att kunna lära av skeendena i Östeuropa.

Ge Svensk Tidskrift som julklapp!

Presentkort rekvireras genom att

prenumerationsavgiften 1990, kr 220:—

(pensionärer kr 195:—), insättes på

Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44-6

Ange på girokupongen namn och adress både på er själv

och mottagaren